

ЄВРОПЕЙСЬКІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

EUROPEAN APPROACHES TO FORMING A MODEL OF INFORMATION AND LEGAL REGULATION OF THE AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX

Шорський П.О., к.ю.н.,

докторант кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

У статті здійснено комплексне дослідження інформаційно-правового регулювання агропромислового комплексу (АПК) України з метою обґрунтування та розробки концептуальної теоретичної моделі, яка б враховувала сучасні виклики цифровізації, євроінтеграційні процеси та потребу підвищення ефективності державного управління в цій сфері. На основі системного аналізу нормативно-правових актів, організаційних механізмів та інноваційних технологічних рішень виокремлено чотири ключові складові моделі: інституційно-організаційну, нормативно-правову, інформаційно-технологічну та аналітично-регуляторну.

Інституційно-організаційна складова охоплює систему публічних органів та інституцій, відповідальних за формування та реалізацію політики у сфері АПК. Нормативно-правова складова визначає комплекс законів, підзаконних актів і процедурних стандартів, що регламентують обіг, обмін та доступ до аграрної інформації. Інформаційно-технологічна складова розкриває роль цифрових інструментів і комунікаційних технологій у публічному управлінні аграрною сферою, а аналітично-регуляторна – механізми моніторингу, контролю та реагування на основі зібраних даних.

Дослідження базується на аналізі правових джерел, офіційної статистики, наукових публікацій вітчизняних і зарубіжних авторів, а також практик ЄС, зокрема досвіду спеціалізованих інституцій Іспанії (AICA), Італії (AGEA), Польщі (ARiMR) та інших країн. Розглянуто інтеграцію національних інформаційних систем із європейськими цифровими платформами, що забезпечує підвищення прозорості, ефективності контролю та доступності аграрних даних.

Запропонована модель має прикладне значення для вдосконалення законодавчої бази та оптимізації управлінських процесів у сфері АПК. Вона сприяє забезпеченню балансу між потребами державного регулювання, інтересами бізнесу та правами громадян на доступ до інформації. Результати дослідження можуть бути використані при розробці національних стратегій цифрової трансформації аграрного сектору та гармонізації законодавства України з правом ЄС.

Ключові слова: інформаційно-правове регулювання, агропромисловий комплекс, нормативно-правова база, інформаційні технології, Європейський Союз.

The article reveals a comprehensive study of the information and legal regulation of the agro-industrial complex of Ukraine in order to substantiate and develop a conceptual theoretical model that would take into account the modern challenges of digitalization, European integration processes and the need to increase the efficiency of public administration in this area. Based on a systematic analysis of regulatory legal acts, organizational mechanisms and innovative technological solutions, four key components of the model are identified: institutional and organizational, regulatory and legal, information and technological and analytical and regulatory.

The institutional and organizational component covers the system of public bodies and institutions responsible for the formation and implementation of policy in the agro-industrial complex. The regulatory and legal component defines a set of laws, by-laws and procedural standards that regulate the circulation, exchange and access to agricultural information. The information and technological component reveals the role of digital tools and communication technologies in public management of the agricultural sector, and the analytical and regulatory component reveals the mechanisms of monitoring, control and response based on the collected data.

The study is based on the analysis of legal sources, official statistics, scientific publications of domestic and foreign authors, as well as EU practices, in particular the experience of specialized institutions in Spain (AICA), Italy (AGEA), Poland (ARiMR) and other countries. The integration of national information systems with European digital platforms is considered, which ensures increased transparency, control efficiency and accessibility of agricultural data.

The proposed model has applied significance for improving the legislative framework and optimizing management processes in the agribusiness sector. It helps to ensure a balance between the needs of state regulation, business interests and citizens' rights to access information. The results of the study can be used in the development of national strategies for the digital transformation of the agricultural sector and the harmonization of Ukrainian legislation with EU law.

Key words: information and legal regulation, agro-industrial complex, regulatory framework, information technologies, European Union.

Постановка проблеми. Агропромисловий комплекс (далі – АПК) посідає ключове місце в економіці більшості країн Європейського Союзу (далі – ЄС) та України, забезпечуючи продовольчу безпеку, зайнятість сільського населення та суттєвий внесок у формування ВВП і зовнішньоторговельного балансу. У сучасних умовах глобалізації та цифрової трансформації зростає роль **інформаційно-правового регулювання** як системи взаємопов'язаних норм, процедур та технологічних інструментів, що забезпечують прозорість, контроль та ефективність аграрного виробництва і обігу продукції.

У Європейському Союзі такі механізми формуються та вдосконалюються в межах Спільної аграрної політики (Common Agricultural Policy, CAP), яка визначає єдині для усіх держав-членів цілі та стандарти, зокрема у сфері забезпечення прозорості, впровадження принципів сталого

розвитку та цифрової трансформації аграрного сектору. Нормативно-правова основа включає регламенти прямої дії, зокрема: **Регламент (ЄС) № 1169/2011** Європейського Парламенту і Ради від 25 жовтня 2011 р. про надання споживачам інформації про харчові продукти [1]; **Регламент (ЄС) 2021/2115** про встановлення правил підтримки стратегічних планів у межах САП [2]; **Регламент (ЄС) 2023/1115 (EUDR)** щодо постачання продукції, вільної від вирубки лісів [3].

Країни-члени ЄС застосовують різні моделі інформаційно-правового регулювання АПК, поєднуючи централізовані цифрові платформи та національні бази даних із єдиними європейськими системами. Однією з таких систем є TRACES (Trade Control and Expert System) [4], яка забезпечує облік та контроль руху тварин, продукції рослинництва та харчових продуктів на внутрішньому ринку

та при експорті. Не менш важливим є IACS (Integrated Administration and Control System) з інтегрованою системою ідентифікації земельних ділянок LPIS, що дає змогу відслідковувати використання сільськогосподарських угідь і цільове спрямування фінансової підтримки [5].

На національному рівні приклади ефективних платформ включають іспанську Agencia de Información y Control Alimentarios (AICA), яка контролює виконання законодавства у сфері харчового ланцюга [6]; італійську Sistema Informativo Agricolo Nazionale (SIAN), що інтегрує реєстри сільгоспвиробників та модулі електронної звітності [7]; польський Портал ARiMR, який об'єднує сервіси для подання заявок на субсидії, перевірки статусу виплат та моніторингу земель [8].

Вивчення таких моделей дозволяє ідентифікувати оптимальні практики, що можуть бути адаптовані для України, з урахуванням положень національного законодавства та перспектив інтеграції до спільного аграрного ринку ЄС. Таким чином, порівняльний аналіз інформаційно-правових механізмів країн-членів ЄС є важливою передумовою для формування ефективної стратегії цифрової трансформації українського АПК.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ключові питання інформаційно-правового регулювання агропромислового комплексу України досліджуються в роботах вітчизняних науковців, зокрема М. Собка, Ю. Довгорука, Г. Іванової, В. Маргасової, О. Шевцової, А. Пахомової та ін. У цих працях також розглядаються ефективні практики та інструменти, запозичені з досвіду країн ЄС. Водночас процес інтеграції позитивних європейських напрацювань у національну систему ще не має комплексного характеру та вимагає подальшого наукового опрацювання.

Мета даної статті – обґрунтувати та розробити концептуальну теоретичну модель інформаційно-правового регулювання агропромислового комплексу України на основі системного аналізу чинної нормативно-правової бази, інституційної структури, інформаційно-технологічних рішень та аналітично-регуляторних механізмів, із урахуванням позитивного досвіду країн ЄС та потреб подальшої адаптації національного законодавства.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи роботи вітчизняних науковців, серед них прослідковується тенденція досліджувати окремі складові теоретичної моделі інформаційно-правового регулювання агропромислового комплексу (АПК). Наприклад, Г. Іванова органічно поєднує нормативно-правовий аспект із інформаційно-технологічною складовою, окреслюючи практичну реалізацію моделей інформаційно-правового регулювання в аграрному управлінні [9]. Це суттєвий внесок у методологічну базу теми. Вчений А. Бейкун акцентує концептуальну основу правового регулювання АПК, яка поєднує цивільно-правові та адміністративні засоби [10]. Це важливий крок до побудови інтеграційної правової моделі.

Створення теоретичної моделі інформаційно-правового регулювання агропромислового комплексу (АПК) дозволяє сформувати чітке наукове підґрунтя для удосконалення нормативно-правових актів та механізмів їх реалізації. Така модель допомагає систематизувати наявні правові норми, визначити прогалини та колізії у правовому регулюванні, а також вибудувати логічну структуру взаємодії між державними органами, суб'єктами господарювання та інституціями, що відповідають за інформаційне забезпечення. Завдяки цьому можна забезпечити комплексний підхід до правотворчості та правозастосування, враховуючи особливості аграрної сфери та сучасні інформаційні технології.

Другим важливим аспектом є практична користь моделі для прогнозування та планування розвитку інформаційно-правового середовища в АПК. Вона дає можливість створити ефективну систему моніторингу, контролю та обміну даними між усіма учасниками аграрного ринку. Чітке

визначення функцій, ролей і повноважень різних суб'єктів у рамках моделі дозволяє зменшити ризики дублювання функцій, підвищити рівень прозорості та доступності аграрної інформації, що є ключовим для інвестиційної привабливості галузі та запровадження інновацій.

Крім того, теоретична модель створює основу для гармонізації українського законодавства із правовими стандартами Європейського Союзу. Це особливо важливо в контексті інтеграційних процесів та впровадження кращих практик управління у сфері АПК. Модель дозволяє адаптувати європейські підходи до національних умов, враховуючи особливості правової системи України, що сприятиме підвищенню ефективності державного управління та конкурентоспроможності агропромислового комплексу на світовому ринку.

На нашу думку, концептуальна **теоретична модель інформаційно-правового регулювання агропромислового комплексу (АПК)** має включати наступні складові:

- Інституційно-організаційна складова
- Нормативно-правова складова
- Інформаційно-технологічна складова.
- Аналітично-регуляторна складова.

У межах проведеного дослідження було виокремлено чотири ключові складові теоретичної моделі інформаційно-правового регулювання агропромислового комплексу – **інституційно-організаційну, нормативно-правову, інформаційно-технологічну та аналітично-регуляторну**. Такий підхід обумовлений результатами системного аналізу, який підтвердив: досягнення ефективності у сфері інформаційно-правового регулювання АПК є неможливим без одночасного та збалансованого врахування цих взаємопов'язаних елементів. Кожна складова виконує специфічну функцію, але їх взаємодія формує цілісну, адаптивну та стійку систему управління інформаційними потоками у сільському господарстві.

Інституційно-організаційна складова визначає інституційну архітектуру управління, тобто коло суб'єктів, уповноважених ухвалювати рішення, формувати політику, координувати діяльність та забезпечувати узгодженість інформаційних процесів. Саме вона окреслює ролі та повноваження державних органів, відомств, галузевих асоціацій та інших суб'єктів, що беруть участь у регулюванні АПК.

Нормативно-правова складова фіксує змістовні та процедурні рамки регулювання, визначаючи, *що та як* підлягає врегулюванню у сфері обігу аграрної інформації. Вона охоплює законодавчі та підзаконні акти, міжнародні угоди, стандарти та регламенти, які забезпечують правову визначеність і передбачуваність інформаційних відносин.

Інформаційно-технологічна складова відображає інструментальну основу реалізації правових норм та політики. Вона охоплює цифрові платформи, геоінформаційні системи, бази даних, аналітичні модулі, засоби дистанційного моніторингу та інші технології, які забезпечують збір, обробку, зберігання та передачу аграрної інформації.

Аналітично-регуляторна складова відповідає за інформаційно-аналітичне забезпечення управлінських процесів. Вона визначає, на основі яких даних ухвалюються управлінські рішення, які методи аналізу застосовуються та яким чином система коригується у відповідь на зміни зовнішнього і внутрішнього середовища. Цей елемент забезпечує зворотний зв'язок, що дозволяє адаптувати нормативну та організаційну базу до нових викликів.

Таким чином, зазначені складові не є автономними блоками, а функціонують у постійній взаємодії, формуючи комплексну модель, здатну ефективно реагувати на динаміку розвитку агропромислового сектору в умовах цифровізації та глобалізації.

Взаємодія визначених складових теоретичної моделі інформаційно-правового регулювання агропромислового комплексу має системний характер і відбувається у формі взаємозумовленого циклу, в якому кожен елемент вико-

нує свою специфічну функцію, забезпечуючи цілісність та адаптивність регуляторної системи.

Передусім, державні інституції формують нормативно-правові та організаційні засади функціонування галузі, визначаючи суб'єктний склад, компетенції та механізми координації інформаційних процесів у сфері АПК. На основі цього фундаменту нормативно-правова база встановлює порядок обміну аграрними даними, регламентує умови доступу до них, а також визначає вимоги щодо забезпечення їх цілісності, конфіденційності та захисту від несанкціонованого використання. Далі інформаційно-технологічна інфраструктура виконує роль інструменту реалізації нормативних приписів, забезпечуючи створення та функціонування цифрових платформ, баз даних, геоінформаційних систем та інших технологічних рішень, які дозволяють здійснювати обробку, зберігання та передачу аграрної інформації у відповідності до встановлених стандартів. Завершальним етапом у цьому циклі є аналітично-регуляторні механізми, які здійснюють моніторинг результативності впроваджених інструментів, аналіз зібраних даних та формування рекомендацій для коригування правового поля. Вони забезпечують адаптацію стратегій розвитку агропромислового комплексу до нових викликів, технологічних інновацій та змін ринкових умов.

Таким чином, взаємодія складових відбувається у безперервному замкненому циклі «нормотворчість – реалізація – аналіз – корекція», що забезпечує динамічну стійкість і здатність системи інформаційно-правового регулювання АПК до модернізації в умовах цифрової трансформації.

Розглянемо дану модель інформаційно-правового регулювання агропромислового комплексу на прикладі досвіду країн ЄС. Доцільність такого розгляду обумовлюється кількома ключовими факторами. По-перше, ЄС має багаторівневу та інституційно розвинену систему управління аграрною сферою, що реалізується в межах Спільної аграрної політики (CAP). Ця політика поєднує уніфіковані нормативно-правові стандарти з гнучкими механізмами їхньої адаптації до специфіки окремих держав-членів, забезпечуючи баланс між централізованим регулюванням і національною автономією. У країнах ЄС уже апробовані інструменти цифровізації аграрної сфери, зокрема інтегровані системи управління та контролю (IACS), електронні реєстри земельних ділянок і сільськогосподарських виробників, платформи відкритих даних, що дозволяє простежити практичну ефективність взаємодії всіх складових моделі.

По-друге, досвід країн-членів ЄС є релевантним для України через орієнтацію на європейську інтеграцію та гармонізацію аграрного законодавства з *acquis communautaire*. У ЄС відпрацьовані дієві механізми інституційної координації, правового забезпечення, використання цифрових технологій та аналітичної підтримки рішень у сфері АПК, що дозволяє розглядати їх як референтні зразки для адаптації в українських умовах. Аналіз цього досвіду дає можливість не лише виявити оптимальні рішення для впровадження, але й уникнути типових помилок, що виникали в процесі становлення європейської системи регулювання. Таким чином, ЄС слугує не лише прикладом, але й методологічною базою для апробації та вдосконалення запропонованої теоретичної моделі.

Інституційно-організаційна складова інформаційно-правового регулювання агропромислового комплексу (АПК) визначає систему органів, установ та інституцій, уповноважених формувати, впроваджувати та контролювати реалізацію політики у сфері аграрного виробництва, з урахуванням вимог цифровізації, сталого розвитку та інтеграції до міжнародних ринків. Вона охоплює як наднаціональний, так і національний рівні управління, забезпечуючи координацію між органами ЄС та держав-членів.

На наднаціональному рівні ключову роль відіграє Європейська Комісія, зокрема її Генеральний директорат з питань сільського господарства та розвитку сільських територій (DG AGRI), який відповідає за розробку та впровадження Спільної аграрної політики (Common Agricultural Policy, CAP), встановлення єдиних вимог і стандартів для держав-членів. У сфері безпечності харчових продуктів і контролю за обігом сільськогосподарської продукції функціонує Генеральний директорат з питань охорони здоров'я та безпечності харчових продуктів (DG SANTE), який адмініструє TRACES – інтегровану інформаційну систему контролю імпорту, експорту та внутрішньої торгівлі агропродовольчої продукцією [4].

Важливу координаційну функцію виконують також спеціалізовані агентства ЄС, зокрема Європейське агентство з безпечності харчових продуктів (EFSA), яке здійснює наукову оцінку ризиків та надає рекомендації щодо харчового ланцюга, і Європейське агентство з навколишнього середовища (EEA), яке забезпечує екологічний моніторинг, зокрема в аграрній сфері [11, 12].

На національному рівні в державах-членах ЄС створюються компетентні органи, що інтегрують європейські стандарти у внутрішнє правове поле. Наприклад, в Іспанії функціонує *Agencia de Información y Control Alimentarios* (AICA), яка контролює дотримання законодавства у сфері харчового ланцюга та адмініструє національні реєстри; в Італії – *Agenzia per le Erogazioni in Agricoltura* (AGEA), що керує системою SIAN для обліку аграрних субсидій та земельних ресурсів; у Польщі – *Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa* (ARiMR), яка адмініструє портал електронних заявок, кадастрові бази та системи моніторингу [6, 7, 8].

Важливою складовою інституційної складової є інформаційно-аналітична взаємодія між цими структурами. ЄС забезпечує єдиний обмін даними через платформи IACS (Integrated Administration and Control System) та LPIS (Land Parcel Identification System), що дозволяє проводити крос-перевірку даних про земельні ділянки, субсидії та виробничі потужності у всіх державах-членах [4].

Отже, інституційно-організаційна складова теоретичної моделі інформаційно-правового регулювання АПК базується на багаторівневій системі управління, де поєднуються наднаціональні механізми регулювання, гармонізовані з національними структурами. Її ефективність забезпечується не лише нормативно-правовими актами, але й функціонуванням інтегрованих інформаційних систем, що уніфікують процеси обліку, моніторингу та контролю в аграрній сфері.

На прикладі України чітко простежується тенденція до інституційної консолідації, зокрема, через діяльність Міністерства аграрної політики та продовольства України, Державного агентства рибного господарства та Державної служби з питань геодезії, картографії та кадастру. Запуск Національної аграрної дорадчої служби у 2021 р. став показовим кейсом підвищення оперативності та прозорості управлінських рішень завдяки централізованій координації інформаційних потоків.

Нормативно-правова складова теоретичної моделі інформаційно-правового регулювання агропромислового комплексу (АПК) формує правову основу, на якій базується система управління аграрним сектором, включаючи регламентацію обігу інформації, встановлення стандартів прозорості, забезпечення цифровізації та моніторингу. Вона визначає комплекс міжнародних, наднаціональних та національних актів, що регулюють відносини у сфері виробництва, обігу, контролю та державної підтримки сільського господарства.

На наднаціональному рівні ключовим регуляторним механізмом виступає Спільна аграрна політика Європейського Союзу (Common Agricultural Policy, CAP), яка встановлює єдині правила для всіх держав-членів,

зокрема у частині прозорого розподілу субсидій, управління земельними ресурсами та впровадження екологічних стандартів. Важливим елементом правового регулювання є Регламент (ЄС) № 1306/2013 про фінансування, управління та моніторинг спільної аграрної політики, що визначає порядок ведення інтегрованої адміністративної та контрольної системи (IACS) і системи ідентифікації земельних ділянок (LPIS) [13].

Суттєву роль у правовому забезпеченні інформаційного обміну в аграрній сфері відіграють і акти, що регламентують безпечність харчових продуктів та контроль у харчовому ланцюзі. Зокрема, Регламент (ЄС) № 178/2002 встановлює загальні принципи та вимоги харчового законодавства, а також запроваджує Європейське агентство з безпечності харчових продуктів (EFSA), яке надає наукові висновки та забезпечує інформаційну підтримку [14]. Для забезпечення простежуваності та ветеринарного контролю функціонує система TRACES, робота якої регламентується підзаконними актами ЄС.

У сфері цифровізації аграрного сектору діють норми, що регламентують обробку та захист даних. Загальний регламент захисту даних (GDPR, Regulation (EU) 2016/679) поширюється і на аграрні інформаційні системи, встановлюючи правила збору, зберігання та обробки персональних даних фермерів, а також інформації про земельні ділянки та господарську діяльність [15]. На національному рівні кожна держава-член ЄС імплементує положення САП у внутрішнє законодавство, приймаючи відповідні закони та підзаконні акти.

Таким чином, нормативно-правова складова забезпечує цілісність правової архітектури інформаційно-правового регулювання АПК, інтегруючи європейські стандарти у національні системи, встановлюючи чіткі вимоги до інформаційного обігу, моніторингу та контролю, а також створюючи передумови для ефективної цифрової трансформації аграрного сектору.

Що стосується України, важливим етапом у розвитку цієї складової стало прийняття Закону України «Про національну інфраструктуру геопросторових даних» (2021 р.), що зобов'язав органи влади забезпечити відкритий доступ до земельних та аграрних карт. Це нововведення створило нормативні передумови для прозорого проведення земельних аукціонів, підвищення довіри до ринку землі та зменшення корупційних ризиків.

Інформаційно-технологічна складова теоретичної моделі інформаційно-правового регулювання агропромислового комплексу (АПК) охоплює систему цифрових інструментів, платформ та технологій, що забезпечують збирання, обробку, аналіз та обмін даними у сфері сільськогосподарства. Вона є ключовим елементом інтеграції правового регулювання та практичного управління аграрним сектором, оскільки реалізація норм і стандартів сучасного аграрного права значною мірою залежить від наявності ефективних технологічних рішень.

В Європейському Союзі основою цифрового управління аграрним сектором є вже неодноразово згадана **Інтегрована адміністративна та контрольна система (IACS)**, яка забезпечує адміністрування субсидій, моніторинг виконання екологічних вимог та контроль за використанням земельних ресурсів. Важливим елементом інформаційно-технологічної інфраструктури є **спутниковий моніторинг**. З 2018 року ЄС поступово переходить від традиційних перевірок на місцях до системи «моніторинг за допомогою супутників» (Monitoring by Copernicus Satellites), що базується на даних програми **Copernicus** та дозволяє щомісяця відстежувати стан посівів, зміни у землекористуванні та дотримання агроекологічних зобов'язань [16].

Інформаційно-технологічна складова також включає інноваційні інструменти «розумного землеробства» (**smart farming**): сенсорні мережі для моніторингу ґрунту та мікроклімату, дрони для аерофотозйомки та картогра-

фування, автоматизовані системи зрошення та диференційованого внесення добрив. Вони не лише підвищують ефективність виробництва, але й допомагають виконувати вимоги екологічних стандартів САП та систем екологічної сертифікації [17].

Тож, інформаційно-технологічна складова забезпечує технічну спроможність правових механізмів, створює умови для ефективної реалізації аграрної політики, підвищує прозорість та підзвітність суб'єктів АПК, а також формує підґрунтя для розвитку цифрової економіки у сільському господарстві.

Прикладом України є створення Єдиного державного реєстру тварин із впровадженням RFID-міток, що дозволило відстежувати походження продукції, підвищило рівень біобезпеки та зменшило масштаби фальсифікацій.

Аналітично-регуляторна складова є центральним елементом теоретичної моделі інформаційно-правового регулювання агропромислового комплексу (АПК), оскільки вона забезпечує перетворення зібраних даних та правових норм у конкретні управлінські рішення, нормативні ініціативи та регуляторні дії. Її функціональне призначення полягає у здійсненні системного аналізу інформаційних потоків, оцінюванні ефективності державної аграрної політики, моніторингу дотримання правових вимог та розробці пропозицій щодо їх удосконалення.

У межах Європейського Союзу аналітично-регуляторна функція реалізується через **систему спільного моніторингу та оцінювання (Common Monitoring and Evaluation Framework, CMEF)**, що є обов'язковою складовою спільної аграрної політики [2]. CMEF передбачає збір показників результативності (output indicators), результатів (result indicators) та впливу (impact indicators) для оцінки ефективності програм підтримки, екологічних заходів і цифровізації сільського господарства.

Ключовим інструментом аналітично-регуляторної складової є **системи прогнозування та моделювання аграрного розвитку**. Наприклад, **EU Agricultural Outlook** формує середньострокові прогнози розвитку ринків сільськогосподарської продукції на основі макроекономічних сценаріїв та кліматичних моделей [18]. Окремі країни-члени, як-от Франція (AGRESTE), Німеччина (BLE Statistik) чи Нідерланди (Wageningen Economic Research), мають національні аналітичні центри, що адаптують європейські методики до власних реалій.

Важливою частиною аналітично-регуляторної роботи є **оцінка регуляторного впливу (Regulatory Impact Assessment, RIA)**, яка в аграрній сфері ЄС використовується для перевірки пропорційності, економічної доцільності та правової узгодженості нових ініціатив. RIA у контексті цифровізації АПК враховує витрати на впровадження інформаційних систем, очікувані економічні вигоди, вплив на малих фермерів та відповідність принципам сталого розвитку [19].

У сфері екологічного регулювання особливу роль відіграє **Environmental Monitoring and Data Analysis** – інтеграція супутникових даних Copernicus, польових вимірювань та правових вимог САП для оперативного виявлення порушень і коригування аграрної політики.

Додатковим напрямом є **Data-Driven Policy Making** – використання великих даних (Big Data) та аналітики штучного інтелекту для прогнозування наслідків регуляторних змін. У Нідерландах, зокрема, аналітичні моделі дозволяють оцінювати вплив екологічних обмежень на обсяги експорту та конкурентоспроможність агросектору [20].

Таким чином, аналітично-регуляторна складова забезпечує зворотний зв'язок між правовими нормами та практикою їх реалізації, перетворюючи інформаційні ресурси на ефективні управлінські рішення. Вона виступає гарантом адаптивності правового регулювання АПК, підвищує його гнучкість, ефективність та відповідність стратегічним цілям сталого розвитку.

Впровадження у 2022 р. в Україні пілотного проєкту прогнозування врожайності пшениці на основі супутникових даних і кліматичних моделей продемонструвало практичну цінність аналітичних інструментів для формування обґрунтованої експортної політики та управління внутрішніми ресурсами.

Адаптація теоретичної моделі інформаційно-правового регулювання агропромислового комплексу (АПК) з урахуванням досвіду країн Європейського Союзу здатна надати Україні низку стратегічних переваг у процесі модернізації та цифрової трансформації аграрної сфери. Насамперед, це сприятиме гармонізації національної системи регулювання з європейським правовим полем, що є необхідною передумовою інтеграції до єдиного аграрного ринку ЄС. Використання апробованих у країнах-членах ЄС механізмів дозволить уникнути надмірних витрат часу та ресурсів на розробку інституційних і правових рішень «з нуля», замінивши їх на адаптовані, перевірені практикою інструменти.

Висновки. Проведене дослідження дозволило обґрунтувати теоретичну модель інформаційно-правового регулювання агропромислового комплексу, яка охоплює інституційно-організаційну, нормативно-правову, інформаційно-технологічну та аналітично-регуляторну складові. Її формування ґрунтується на синтезі національного досвіду та кращих практик країн ЄС, зокрема Іспанії, Італії, Польщі, Німеччини тощо.

Досвід зарубіжних держав свідчить, що ефективне інформаційно-правове забезпечення у сфері АПК потребує комплексного підходу: інтеграції інформаційних систем, прозорих правових процедур, уніфікованих механізмів контролю та активного використання цифрових технологій. Українська правова та інституційна система

має потенціал для імплементації таких рішень, проте вимагає модернізації законодавства, уніфікації державних і відомчих реєстрів, а також посилення міжвідомчої координації.

Запропонована модель здатна стати концептуальною основою для розробки державної політики, спрямованої на цифрову трансформацію аграрного сектору, підвищення ефективності управлінських рішень і забезпечення прозорості ринку.

Перспективи розвитку інформаційно-правового регулювання агропромислового комплексу в Україні передбачають комплекс заходів, спрямованих на гармонізацію національного законодавства з правом Європейського Союзу, зокрема у сферах продовольчої безпеки, простежуваності продукції, субсидій та ринкових стандартів; розвиток національних цифрових платформ шляхом створення єдиної інтегрованої системи аграрних реєстрів із доступом для органів влади, бізнесу та громадськості; посилення інституційної спроможності профільних органів через удосконалення їх структури, підвищення кадрового та технічного потенціалу та впровадження сучасних ІТ-рішень для контролю та аналітики; інтеграцію з європейськими ІТ-системами, такими як TRACES та IACS, для спрощення міжнародної торгівлі та підвищення прозорості процедур; а також забезпечення прозорості й відкритості даних шляхом надання вільного доступу до публічних реєстрів і статистики, що сприятиме зниженню корупційних ризиків та підвищенню довіри до державних інституцій. Реалізація цих заходів дозволить Україні підвищити ефективність державного управління в аграрному секторі та зміцнити позиції на внутрішньому й зовнішньому ринках, наблизивши її інформаційно-правову інфраструктуру до європейських стандартів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Regulation (EU) No 1169/2011 of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on the provision of food information to consumers. *Official Journal of the European Union*, L 304, 18–63. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32011R1169> (дата звернення 12.08.2025).
2. Regulation (EU) 2021/2115 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021 establishing rules on support for CAP Strategic Plans. *Official Journal of the European Union*, L 435, 1–186. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32021R2115> (дата звернення 12.08.2025).
3. Regulation (EU) 2023/1115 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on the making available on the Union market and the export from the Union of certain commodities and products associated with deforestation and forest degradation. *Official Journal of the European Union*, L 150, 206–247. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32023R1115> (дата звернення 12.08.2025).
4. European Commission. TRACES – Trade Control and Expert System. URL: <https://food.ec.europa.eu/traces> (дата звернення 12.08.2025).
5. European Commission. Integrated Administration and Control System (IACS) and LPIS. URL: <https://agriculture.ec.europa.eu/cap> (дата звернення 12.08.2025).
6. Agencia de Información y Control Alimentarios (AICA). *Official website “AICA”*. URL: <https://www.aica.gob.es/> (дата звернення 12.08.2025).
7. Ministero dell'Agricoltura, della Sovranità alimentare e delle Foreste. Sistema Informativo Agricolo Nazionale (SIAN). URL: <https://www.sian.it/> (дата звернення 12.08.2025).
8. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARIMR). *Portal ARIMR*. URL: <https://www.gov.pl/web/arimr> (дата звернення 12.08.2025).
9. Іванова Г. С. Інформаційно-правові технології в органах публічної влади, які опікуються сферою агропромислового комплексу України. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2019. Вип. №3 (43). С. 237–243.
10. Бейкун А. Л. Державне регулювання діяльності обласного агропромислового комплексу (організаційно-правові питання): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06. Київ, 1999. 18 с.
11. EFSA. European Food Safety Authority. *Офіційний сайт EFSA*. URL: <https://www.efsa.europa.eu> (дата звернення: 13.08.2025).
12. European Environment Agency (EEA). *Офіційний сайт EEA*. URL: <https://www.eea.europa.eu> (дата звернення: 13.08.2025).
13. Regulation (EU) No 1306/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 on the financing, management and monitoring of the common agricultural policy. *Official Journal of the European Union*, L 347, 20.12.2013.
14. Regulation (EC) No 178/2002 of the European Parliament and of the Council of 28 January 2002 laying down the general principles and requirements of food law. *Official Journal of the European Union*, L 31, 1.2.2002.
15. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 (General Data Protection Regulation). *Official Journal of the European Union*, L 119, 4.5.2016.
16. European Space Agency. Copernicus Programme and agricultural monitoring. *Офіційний сайт “ESA”*. URL: <https://www.esa.int/copernicus> (дата звернення: 13.08.2025).
17. EIP-AGRI. Smart Farming Technologies in the EU. *Офіційний сайт “EIP-AGRI”*. URL: <https://ec.europa.eu/eip/agriculture> (дата звернення: 13.08.2025).
18. European Commission. EU Agricultural Outlook for Markets, Income and Environment 2023–2035. Brussels, 2023.
19. European Commission. Better Regulation Toolbox. Brussels, 2021.
20. Wageningen University & Research (WUR). Data-driven agriculture policy modelling. Wageningen, 2022.

Дата першого надходження рукопису до видання: 27.08.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 23.09.2025
Дата публікації: 26.09.2025